

HALDEN
KOMMUNE

Tiltaksstrategier for bruk av landbruksfagmidler

Halden kommune 2024–2028 – revidert versjon 2026

Politisk behandling

Tiltaksstrategien ble den 18.03.2026 vedtatt i hovedutvalget for plan, teknisk, landbruk, klima og miljø

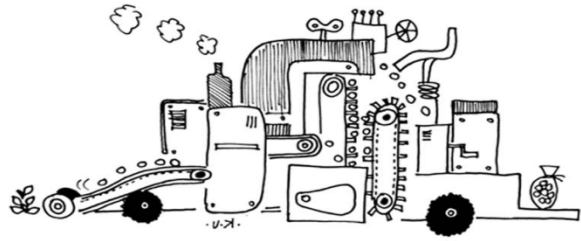
Utarbeidet av:

Enhet for miljø og landbruk

v/ Kari Elisabeth Schjerpen, Vibeke Julsrud, Andreas Lunder og Harald Nøding Østvik

Mars 2026. Endringer er markert i gult i dokumentet.

Innhold

1. Innledning	4
2. Bakgrunn	5
3. Nasjonale og lokale retningslinjer.....	5
Naturmangfoldloven:	5
Vannressursloven:.....	5
Laks- og innlandsfiskloven:.....	5
Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket:.....	5
Forskrift om regionale miljøkrav, Oslo og Viken:.....	5
Kommuneplanens arealdel for Halden 2019-2031:	5
Landbruksplan for Halden kommune 2023–2027, temaplan:.....	6
Kommunedelplan for klima- og energi 2019.....	6
Nærings- og sysselsettingsplan for Halden 2021–2025:.....	6
Naturtypekartlegging i Halden:.....	6
Interkommunal plan for naturmangfold:.....	6
4. Strategi for fordeling av SMIL-midlene.....	6
Prioritering	6
Forurensing	6
Kulturlandskap.....	7
Biologisk mangfold.....	7
Bevaring av kulturminner og kulturmiljøer/bygninger.....	8
Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter.....	8
5. Tilskuddssatser (SMIL)	9
Prioritert rekkefølge på ulike tiltak som er aktuelle for SMIL-midler:	9
Søknad og saksbehandling.....	11
6. Flerårig tiltaksstrategi skogbruk (NMSK)	12
Skogkultur.....	12
Utfordringer.....	12
Strategier	13
Tilskuddssatser	13
Skogsvei.....	13

Prioritering	13
Tilskuddssatser	14
Retningslinjer for søknader om tilskudd til bygging og ombygging av skogsveger.....	14

1. Innledning

Halden har 63 000 dekar fulldyrka jord fordelt på ca. 180 driftsenheter. Det utgjør 8,2 % av Østfolds dyrka mark. Godt jordsmonn i kombinasjon med et gunstig klima gjør jordbruksarealene i kommunen høyproduktive. Kommunenes gjennomsnittsavlinger viser at Halden ligger noe over fylkesgjennomsnittet når det gjelder kornavlinger.

Det produktive skogarealet i Halden er 412 065 dekar fordelt på 441 eiendommer med et skogareal på over 25 dekar. Gjennomsnittlig årlig avvirkning i Halden er beregnet til omkring 90.000 m³ inkludert energivirke og tømmer til eget bruk. Dette utgjør omkring 20% av tømmerproduksjonen i Østfold. Førstehåndsverdien av tømmeret utgjør ca. 60 mill kr. Etter videreforedling er den samlede verdien av skogproduktene tidoblet.

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-ordningen) er å ivareta natur- og kulturminneverdiene i kulturlandskapet til jordbruket, samt redusere forurensingen fra jordbruket, utover det som blir forventet gjennom vanlig jordbruksdrift. En viktig målsetting med ordningen er å få til mer målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsettinger.

Formålet med nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK-ordningen) er "at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet".

Tiltaksstrategien for bruk av landbruksfagmidler 2024-2028 utdyper kommunens prioriteringer i neste fireårsperiode, innenfor rammer utarbeidet av landbruksdepartementet ved «Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket» og «Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket». Tiltaksstrategiene skal inneholde forslag til rammer for ulike formål med klare prioriteringer basert på nasjonale, regionale og lokale utfordringer.

Revidert versjon av tiltaksstrategien i 2026 inneholder mindre endringer, presiseringer og justeringer for kapittel 5 (SMIL) og kapittel 6 (NMSK) på vilkår og tilskuddssatser. Endringene er markert i gult.

Tilskuddsordningen er todelt og omfatter:

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

- Forurensingstiltak
- Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter
- Kulturlandskapstiltak

Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)

- Skogkulturtiltak
- Særlige miljøhensyn
- Andre nærings- og miljøtiltak
- Skogsveibygging

Næringsorganisasjonene i landbruket har deltatt i utarbeidelsen av ny tiltaksstrategi og kommet med innspill i forhold til deres behov.

2. Bakgrunn

Siden 1950-tallet har jordbrukspolitikken bidratt til en rekke utilsiktede miljøeffekter på Østfolds naturmiljø og -ressurser. Fram til 1980-tallet ble det blant annet gitt tilskudd for å stimulere til en mer rasjonell, effektiv og ensidig kornproduksjon gjennom tiltak som bekkelukkinger, bakkeplaneringer, kanalisering av vassdrag. På 1990-tallet ble det dermed satt inn flere miljørelaterte virkemidler og tiltak for å bøte på noen av skadene og ulempene denne omleggingen førte med seg. Blant tiltakene var etablering av fangdammer og av vegetasjonssoner og buffersoner langs vannveier, fangvekster, redusert jordarbeiding og direktesåing av høstkorn. Tiltak som dette er fortsatt svært aktuelle i Halden, og det er behov for supplerende tiltak og virkemidler for både å redusere næringsstofflekkasjen og jordtapet og for å sikre naturens egen renskapasitet.

I 2023 trådte det i kraft en ny forskrift som skal sikre miljøforsvarlig drift av jordbruksarealene i Oslo og Viken fylke, Forskrift om regionale miljøkrav i jordbruket, Oslo og Viken. Halden har arealer i miljøkravsoner 1 og 2 som gjør at bøndene må forholde seg til krav som blant annet går på mindre eller ingen jordarbeiding, buffersoner langs vassdrag og drag, samt flere hensyn på flom- og erosjonsutsatte arealer.

3. Nasjonale og lokale retningslinjer

Ordningene hensyntar ulike nasjonale og lokale retningslinjer og lovverk. Dette er noen av de viktigste.

Naturmangfoldloven:

Gir regler om bærekraftig bruk og vern av naturen. Den gir myndighetene en plikt til å vurdere tiltak, dersom natur er truet. Tiltak som fremmer utvalgte naturtyper og prioriterte arter bør prioriteres høyt ved tildeling av tilskudd. For Halden sin del er hule eiker, klippeblåvinge og elveperlemusling aktuelle arter og naturtyper. Tiltak som er i strid med NML skal ikke prioriteres.

Vannressursloven:

Ivaretar vassdrag og grunnvann. SMIL-søker må forholde seg til bestemmelser i loven og forskrifter i medhold til loven. Ved tiltak i vannløp må det utvises særlig varsomhet og ved tvil om tiltaket kan gjennomføres iht vannressursloven § 8 må kommune, statsforvalteren eller NVE kontaktes.

Laks- og innlandsfiskloven:

Skal sikre at naturlige bestander av anadrome laksefisk, innlandsfisk og deres leveområder samt andre ferskvannsorganismer forvaltes i samsvar med NML, slik at naturens mangfold og produktivitet bevares.

Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket:

Skal bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp. For å søke SMIL-midler, må virksomheten drive vanlig jordbruksproduksjon og dermed være berettiget produksjonstilskudd.

Forskrift om regionale miljøkrav, Oslo og Viken:

Skal sikre miljøforsvarlig drift av jordbruksareal. Den gjelder for arealer og driftsformer med erosjonsfare, eller som drenerer dit det er utfordringer med vannmiljømålene.

Kommuneplanens arealdel for Halden 2019-2031:

Legger til rette for å bygge opp kommunens sterke land- og skogbruksverdier. Jordvernet skal stå sterkt i arealplanleggingen. Naturlandskap, biologisk mangfold, dyrka mark og naturverdier ivaretas i all planlegging og sikres som verdier for hele befolkningen.

Landbruksplan for Halden kommune 2023–2027, temaplan:

Viser en mangfoldig næring som i tillegg til egen verdiskapning også legger til rette for andre næringer som reiseliv, kultur og industri.

Kommunedelplan for klima- og energi 2019–2030:

Kommunen skal ta i bruk og være med å utvikle ny teknologi og klimavennlige løsninger. Klimaarbeidet i kommunen skal være synlig. Prosjekter med en klar klimafordel skal vises fram slik at det skapes engasjement rundt klimaløsninger.

Nærings- og sysselsettingsplan for Halden 2021–2025:

Planen viser felles mål og tiltak for lokalsamfunnet, fire år fremover. Kommunen skal ha fokus på det grønne skiftet, sirkulærøkonomi og muligheter innen jord- og skogbruksnæringen.

Naturtypekartlegging i Halden:

Tildeling av SMIL- og NMSK-midler skal ikke være i konflikt med viktige registreringer i naturtypekartleggingen.

Interkommunal plan for naturmangfold:

Planen er utarbeidet sammen med kommunene som er forbundet av Haldenvassdraget. Den legger til grunn lovpålagte krav og retningslinjer innen natur- og miljøforvaltning, og gir strategier som bidrar til bærekraftig forvaltning av naturområdene og -verdiene i Halden, Aurskog-Hørland, Aremark og Marker. Målet er å sikre bevaringen av naturmangfold, opplevelseskvaliteter og og bidra til bærekraftig naturbruk langs vassdraget.

4. Strategi for fordeling av SMIL-midlene

Landbruksplanen for Halden definerer følgende hovedmål:

«Landbruket i Halden skal produsere matvarer av høy kvalitet etter forbrukernes ønske og behov, gi et mangfoldig og variert kulturlandskap, bidra til levende bygder, være en del av klimaløsningen og være med og sikre matvareberedskapen.»

Statsforvalteren fordeler midlene, som reguleres av SMIL-forskriften, til kommunen. Fordelingen har i snitt ligget på 833.560 kr hvert år fra 2019 til 2023 til Halden kommune. I 2024 var tildelingssummen 1.273.740 kr og i 2025 var summen 1.847.838 kr slik at det har vært en betydelig økning de siste to årene. Hvert år har det blitt søkt om mer tilskuddsmidler enn det hva vi har fått tildelt med unntak av 2025. Kommunen har prioritert hydrotekniske tiltak, men det avhenger av hvilke tiltak som det søkes på og hvor mange søknader kommunen mottar hvert enkelt år. I hovedsak har alle søkere fått innvilget støtte til sine tiltak, men kommunen gjør vurderinger ut ifra prioriteringene listet nedenfor.

Prioritering

- miljøgevinst
- kostnadseffektivitet
- samarbeidsprosjekt
- områdetiltak
- allmennyttig formål

Forurensing

Vassdragene skal ha en vannkvalitet som er tilfredsstillende i tråd med EUs vanndirektiv for å ivareta deres funksjoner som rekreasjonsområder, leveområder for vassdragstilknyttede arter, samt drikkevannskilde der dette er relevant.

Den største forurensningskilden fra jordbruket er erosjon og avrenning av næringsstoffer til vassdragene. I senere tid har nedbøren økt i intensitet og ved store nedbørmengder gir det utfordringer: Overflatevann tar med seg jord og næringsstoffer til vassdrag, gammel drenering som fungerer dårlig, oppkommer, bløthøl og bekker som graver. Store nedbørmengder kan også føre til at bekkene flommer over, graver og øker faren for ras. Fordrøyning av vannet er et godt tiltak som reduserer flomtoppen ved å bygge fordrøyningsbasseng.

En godt utviklet vegetasjonssone med både trær og god markvegetasjon har vist seg å være mest effektivt mot avrenning av jordpartikler, næringsstoffer og plantevernmidler, mens et annet tiltak er fangdam.

Det kan også omfatte tiltak for å redusere forurensende utslipp til luft av ammoniakk og lystgass slik som tette gjødsellagre og bedre spredningspraksis av husdyrgjødsel. Klimagassutslipp fra jordbruket er et viktig tema og landbruket skal redusere sine klimagassutslipp samtidig som matproduksjonen skal økes. Jordbruksjord med god helse har større kapasitet til å lagre vann og redusere avrenning enn andre arealer.

Formål

- sikre godt vannmiljø i jordbrukspåvirkede vannforekomster
- redusere utslipp av ammoniakk fra jordbruket
- redusere utslipp av klimagasser fra jordbruket
- redusere helse- og miljørisikoen ved bruk av plantevernmidler i jordbruket

Kulturlandskap

Kulturlandskapet er i endring og utvikling, og stadig større arealer påvirkes av faktorer som utbygging og endringer i driftsformer i jordbruket. Det er derfor en utfordring å ivareta og utvikle kulturlandskapets verdier knyttet til biologisk mangfold, opplevelser og kulturarv, og samtidig øke allmennhetens kunnskap om og forståelse for kulturlandskapets verdi.

Gjennom flere naturtypekartlegginger i kommunen av verdifulle områder danner registreringene grunnlaget for prioritering av tiltak da områdene har ulik verdi og vern. I Halden har vi flere regionale viktige landskapsområder blant annet det historiske landskapet som ved Berg kirke og Lundestad, og Gjellestad med Gjellhaugen med slåttemark og beite. Jordbrukslandskapet ved Idde-bekkene og Vevlen gård. Landskapsvernområdet rundt Rokkevannet og Berby herregård. I tillegg har vi mange registrerte naturtyper og flere naturvernområder.

Biologisk mangfold

Mangfold av landskapselementer sikrer et rikt biologisk mangfold. Jordbruksarealene i Halden brukes i hovedsakelig til dyrking av korn, derfor er det viktig å ta vare på rester av annen jordbruksmark, som gamle beiter og kulturmark. Det blir stadig færre beitedyr i Halden og beiteområdene blir borte, enten dyrket opp eller gjengrodd med skog. En rekke arter er derfor i ferd med å miste sine leveområder og står i fare for å bli utryddet. Biologisk mangfold i Halden er også knyttet til dammer, hule eiker og kantsoner mellom vassdragene og åker og mellom åker og skog. Derfor er det viktig å opprettholde leveområder og spredningsveier, og ikke minst gjenskape habitater som er ødelagt og fjernet for planter, insekter og dyr.

Spredning av fremmede arter er også en utfordring både i jord- og skogbruk, og bekjempelse av disse krever ressurser. De største utfordringene er knyttet til bl.a. hønsehirse, som er et nytt, innført ugras i åkerbruket, og rødhyll som er spesielt problematisk i skogbruket. Andre fremmede arter er bl.a. kjempebjørnekjeks, kjempespringfrø og parkslirekne.

Bevaring av kulturminner og kulturmiljøer/bygninger

Kulturminner og kulturmiljøer på gårdsbruk er av stor kulturmessig og historisk betydning for både landbrukets næringsutøvere og kommunens innbyggere for øvrig, og bør istandsettes og vedlikeholdes. Disse forholdene har betydning både for trivsel, tilgjengelighet og er en fortsatt næringsmessig utnyttelse av landbruksressursene i kommunen. Bruk av tradisjonelle, stedegne materialer og håndverksteknikker bidrar til å beholde kunnskapen og verdiene for fremtidige generasjoners opplevelse.

Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

Det kan søkes tilskudd til prosjekter som leder fram til planer for konkrete tiltak innenfor kulturlandskap og forurensing. Dette er for å få til en mer helhetlig og samordnet innsats og for å bidra til prosesser som sikrer bredest mulig involvering og forankring i miljøarbeidet. Formålet er å få i gang prosesser som leder fram til gode og konkrete kulturlandskaps- og forurensingstiltak. Tilskudd innvilges på grunnlag av godkjente kostnadsoverslag ved planlegging, organisering og prosjektarbeid.

Grunneiere, lag og foreninger, kommuner og eventuelt andre berørte parter kan delta i nevnte prosjekter.

5. Tilskuddssatser (SMIL)

Prioritert rekkefølge på ulike tiltak som er aktuelle for SMIL-midler:

	Type tiltak i prioritert rekkefølge	Eksempel på tiltak	Tilskuddssats og vilkår
1	Planlegging og tilrettelegging	Gjelder store helhetlige prosjekter over større områder og med flere aktører.	Inntil 100 %, maks kr 200.000/søknad.
2	Forurensingstiltak: Begrense og hindre forurensing og erosjon til vann og vassdrag	<ul style="list-style-type: none"> Hydrotekniske anlegg, utbedring, sikring av inn og utløp, reparasjon, oppdimensjonering av kummer og lukninger, gjenåpning av bekkelukninger (70) Avskjæringsgrøfter Kamerainspeksjon av større diker og bekkelukninger. Erosjonssikring av bekkekanter. Flomdempende tiltak. Etablering av fangdammer (70), fordrøyningsdammer Treplanting langs vassdrag og reetablering av vegetasjonssoner Omlegging av drift på spesielt erosjonsutsatte arealer. Støping av fast dekke til gjødselhåndtering. Rensetiltak for å redusere tap av plantevernmidler. Redusere eller hindre avrenning fra husdyrgjødsel i utekveer og samleplasser for beitedyr, avrenning fra rundballer. Tiltak som bidrar til bedre jordhelse 	<p>Inntil 60 %.</p> <p>Vedlikeholdsplikt i 10 år.</p> <p>Inntil 61 kr/løpemet¹</p> <p>Kommunen kan sette vilkår om beplantning ved tiltak i bekkekanter²</p> <p>Fangdammer gir høyere tilskuddssats enn fordrøyningsdammer.</p> <p>Investeringstiltak for bruk av biokull, kompost eller annet organisk materiale</p>
3	Forurensingstiltak: Hindre utslipp av ammoniakk og klimagasser til luft	<ul style="list-style-type: none"> Etablere permanent dekke over eksisterende gjødsellager. Utvidelse av gjødsellager til 12 måneder kapasitet. Tilrettelegge for bruk av slangespreder ved spredning av husdyrgjødsel. Gjødselseparator. 	<p>Inntil 50 %, maks kr 150.000/søknad.</p> <p>Vedlikeholdsplikt i 10 år.</p>

4	Kulturlandskapstiltak: Fremme biologisk mangfold	<ul style="list-style-type: none"> • Pollinatorvennlige tiltak. • Skjøtsel, rydding og reetablering av gammel kulturmark og beiter. Rydding av piggtråd og gamle gjerder. • Reetablering av trekker (maks 2000 per tre inkl arbeid) • Gjenoppretting av mindre våtmarksområder. • Biotoptiltak for å bedre hekkelokaliteter for bakkehekkende fugl, blant annet vipe³ • Bedre status for truende arter i jordbruket. • Restaurering og etablering av gårdsdammer • Fjerning av fremmede arter jf. fremmedartslista. • Mekanisk bekjemping av fortrinnsvis kjempebjørnekjeks, kjempespringfrø, slirekneartene, kanadagullris, hagelupin. • Tiltak i kulturlandskapet som gir bedre betingelser for friluftsliv, tilgjengelighet og aktiv livsstil 	<p>Inntil 50 %.</p> <p>Fellesprosjekter belønnes?</p> <p>Vedlikeholdsplikt i 10 år.</p> <p>Småbiotoper</p> <p>Tilrettelegging, merking og rydding av stier. Oppsett av gjerde eller teknisk kryssing der det er nødvendig</p>
5	Kulturlandskapstiltak: Kulturminner og kulturmiljøer	<ul style="list-style-type: none"> • Istandsetting av (skjøtsel dekkes over RMP): <ul style="list-style-type: none"> ○ Boplasser, hustufter, ruiner, gårdshauger, gravhauger og -røyser, helleristninger, offersteder, rydningsrøyser, tre- og steingjerder, gamle veifar, stier, steinbroer, bygdeborger, varder. • Mindre utvendige påkostninger av verneverdige bygninger i gårdstun og mindre innretninger i dem, som bakerovn eller grue. 	<p>Inntil 30 %, maks kr 150.000/søknad.</p> <p>Vedlikeholdsplikt i 10 år.</p> <p>Det gis ikke tilskudd til fredete bygninger.</p> <p>Skjøtsel av kulturminner må gjøres i samråd med Fylkeskonservatoren.</p> <p>Kulturminnet skal være registrert i Askeladden.</p>

Vilkår

³ Avskjæringsgrøfter støttes også gjennom ordningen med grøftetilskudd, og blir derfor prioritert lavere enn andre hydrotekniske anlegg.

² Kommunen kan sette vilkår om beplantning ved tilskudd til tiltak som berører bekkekanter. Vilkår kan for eksempel settes som et antall nyplantede trær per løpemeter bekkkant, enten i grupper eller enkeltvis der naturlig vegetasjon mangler helt eller delvis.

³ Tiltak for å bedre hekkemulighetene for vipe og andre bakkehekkende fugl kan være merking av reir eller utsetting av bur. Etablering av vipestriper som ligger urørt fra 1. april – 15. juli er et annet tiltak.

SMIL-midler gis til tiltak som går ut over hva Regionalt miljøprogram dekker.

Søknad og saksbehandling

Det skal søkes på elektronisk skjema som ligger på [Landbruksdirektoratets nettsider](#). Eier eller leier kan søke tilskudd på landbrukseiendom dersom det drives en produksjon på eiendommen som oppfyller vilkårene for å motta produksjonstilskudd (forskrift om tilskudd til spesielle miljøtilskudd i jordbruket).

Søknaden skal inneholde opplysninger om:

- formålet med tiltaket/tiltakene
- tiltakets omfang, framdriftsplan, arbeidsbeskrivelse, tegninger m.m.
- spesifisert kostnadsoverslag og finansieringsplan, anbud fra entreprenør skal legges ved søknaden samt egne arbeidstimer dersom det er en del av kostnadene.
- fotografier som viser arealer, bygninger og/eller elementer det søkes tilskudd for.
- bygningstiltak skal planlegges i samråd med lokal/regional kulturminneforvaltning.
- eventuell fredningsstatus eller forslag om fredning i medhold av kulturminnelov, naturvernlov eller regulering til spesialområde etter plan- og bygningsloven.
- skriftlig avtale om tillatelse til å gjennomføre tiltak når arealene er leid bort.

Søker må ha følgende dokumentasjon klar på søknadstidspunktet

- Kart som viser arealer, viktige elementer i landskapet og plassering av tiltak som det søkes tilskudd til. Alle miljøverdier inkl. kulturminner, områder som er viktige for biologisk mangfold, samt arealer med risiko for tap av jord og næringsstoffer og andre forhold av miljømessig betydning skal være kartfestet og beskrevet.
- Gjødslingsplan i tråd med forskrift om gjødslingsplanlegging.
- Journal over plantevernmidler som brukes på eiendommen.

Uttalelser fra andre myndigheter

Under behandlingen av SMIL-søknader kan landbrukskontoret be om uttalelser fra andre faginstanser og myndigheter for vurdering og eventuelle krav til gjennomføring av tiltaket, f.eks. Statsforvalteren i Oslo og Viken, Østfold fylkeskommune, vannområdene og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Søknadsfrist er 1. mars. Søknader mottatt etter denne fristen vil bli behandlet dersom det er midler igjen, eventuelt kan det avtales at søknaden behandles påfølgende år når kommunen har fått tildelt nye SMIL-midler.

Søknaden skal være godkjent av kommunen før tiltaket påbegynnes. Av hensyn til planlegging og prioritering for bruk av midlene, gis det normalt ikke tilskudd til prosjekt/tiltak som allerede er påbegynt eller utført.

Søknader med detaljert plan og kostnadsoverslag fra Norsk Landbruksrådgiving eller andre eksterne rådgivningsforetak kan bli prioritert foran søknader uten slik ekstern plan.

Faste satser

For å sikre likebehandling er det fastsatt satser for egeninnsats og arbeidstimer. Dersom det er brukt andre satser i søknaden korrigeres det til gjeldende satser når søknaden behandles.

Type arbeid	Maks sats
Eget arbeid	400 kr/t
Eget arbeid med motorsag/ryddesag	450 kr/t
Eget arbeid med traktor og redskap	750 kr/t
Eget arbeid med gravemaskin inntil 5 tonn	650 kr/t
Eget arbeid med gravemaskin inntil 8 tonn	800 kr/t
Eget arbeid med gravemaskin fra 15 tonn og over	950 kr/t

6. Flerårig tiltaksstrategi skogbruk (NMSK)

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra lokale prioriteringer og tilpasninger blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivarettatt og videreutviklet.

Hjemmelsgrunnet: «[Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket](#)».

Tilskudd kan gis til alle skogeiere som har mer enn 10 daa produktiv skog. Grensen på 10 daa kan fravikes hvis søknaden gjelder tiltak i samarbeid mellom flere eiendommer.

Skogkultur

Tilskudd til ungskogpleie utbetales etterskuddsvis etter at arbeidet er utført og tiltaket er innrapportert gjennom skogfondsystemet. Søknader behandles fortløpende. Det stilles krav til dokumentasjon av kostnader og skogeier må søke om tilskudd for kostnadene med sin signatur. Videre må det vedlegges kart som tydelig viser avgrensningene til tiltakene

Tilskuddet godskrives en gang pr. år medio desember til skogfondskontoen. Frist for innsending til kommunen publiseres for næringen i nyhetsbrev i månedsskiftet november/desember.

Utfordringer

Næring

- Øke kunnskapsnivået og forståelsen for at fremtidig verdiskaping i skog er avhengig av kontinuerlig skjøtsel av utmarksarealene.
- Aktivitetsnivået på ungskogpleie er avhengig av den generelle lønnsomheten i næringa.
- Tilfredsstillende og riktig foryngelse på avvirkede arealer.
- Følge de generelle svingningene i samfunnet, der det over tid har vært stort fokus på kontinuitetsskogbruk fremfor maksimal produksjon gjennom flateskogbruk. Tilpasningene til endret hogstføring starter allerede med ungskogpleien. Hvordan skal det ryddes når vi ikke er ute etter å skape en monokultur?

Miljø

- Det å ivareta det mangfoldet samtidig som at produksjonen holdes oppe.
- Bynært skogbruk – hvordan og hvor?
- Landskapshensyn
- Avrenning til vassdrag i en tid med skiftende vær og lite tve i bakken.

Strategier

Næring

- Stimulere til oppbygging av kvalitetsskog gjennom tilskudd til ungskogpleie.
- Stimulere til økt innsats med hensyn til foryngelse, både naturlig og planting. For å unngå bruk av kjemikalier til bekjemping av snutebiller gis det tilskudd til (flek) markberedning.

Miljø

- Bevare og utbedre kantsoner mot vann og vassdrag for å hindre avrenning. Rask utbedring av kjøreskader.
- Riktig drift til rett tid. Unngå drifter på bæresvak mark når det er vått.
- Granforyngelse, planting første år etter hogst.

Tilskuddssatser

1. Ungskogpleie. Tilskuddssats inntil 50 %. Maksimalt beløp settes til kr. 250,- pr dekar.
2. Markberedning. Tilskuddssats inntil 35 %. Maksimalt beløp settes til kr. 150,- pr dekar.

Skogsvei

Skogeier sender søknad om tilskudd (skjema SLF-903 B) med nødvendige vedlegg til kommunen. Der det er flere interessenter i veien, skal søknad om tilskudd være signert av alle interessentene.

Kommunene gir tilbakemelding (vedtak/foreløpig svar) på tilskuddssøknad senest 3 uker etter godkjenning av tiltaket etter landbruksveiforskriften eller annet lovverk.

Prioritering

- Skogsbilveier i veiklasse 3 prioriteres fremfor veiklasse 4. Det gis ikke tilskudd til sommerbilvei for tømmerbil uten henger, veiklasse 5, eller til traktorveier.
- Før nybygging av skogsbilvei som sidegren til eksisterende vei, må eksisterende hovedtrasé minimum tilfredsstillende kravene til veiklasse 4 for å bli prioritert for tildeling av tilskudd.
- Det er kun veiens kostnad i forhold til skogbruksinteressene som gir grunnlag for tilskudd.
- Skogsbilveier med flere interesser kan prioriteres med økt tilskuddssats når disse veiene er strategisk viktige for å utløse skogbruksaktivitet.
- Strekningsvis og punktvis (bruer/snuplasser/velteplasser) utbedring av eksisterende veier som ellers tilfredsstillende kravene til aktuell veiklasse kan prioriteres med tilskudd.
- Det settes en nedre kostnadsgrense på kr. 100.000,- for å søke om tilskudd til skogsbilvei. I særlige tilfeller ved punktutbedring kan dette fravikes.
- Maksimal byggekostnad som grunnlag for tilskudd settes til kr. 1.500,- pr. løpemeter vei. Kostnad utover dette gir ikke grunnlag for tilskudd.
- Det skal foreligge en byggeplan.

Tilskuddssatser

Grunnsatsen er 30 % på veiens skogandel.

Faktorer som vektlegges ved fastsetting av tilskudd:

- Opprusting av eksisterende veier.
- Bruk av godkjent veiplanlegger.
- Samarbeidsprosjekt - skogsveger der planlegging og bygging gjennomføres som fellestiltak.
- Eksisterende bruer prioriteres med tilskudd. Kostnadseffektive tiltak/konstruksjoner vektlegges ved fastsetting av støttesats.

Tilskuddsnivå

Retningsgivende satser for tilskudd:

Tiltak	Prosentst
Ombygging av skogsbilveg (veiklasse 3 og 4) *	20-40 %
Utbedring av «flaskehals» på skogsbilveg *	inntil 40 %
Avkjøringslomme fra offentlig veg (for opplasting av tømmer)	inntil 40 %
Ombygging av bruer på skogsbilveger	inntil 50 %
Bruk av vegplanlegger (gjelder på tiltak merket *)	+ inntil 6 %

Retningslinjer for søknader om tilskudd til bygging og ombygging av skogsveger.

Regelverk

Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket inneholder bl.a. følgende om tilskudd til vegbygging, jf. forskriftens § 3, § 5 og § 9:

- Det kan gis tilskudd til nybygging eller ombygging av eksisterende skogsveger når dette bidrar til helhetsløsninger som gir grunnlag for utnyttelse av skog- og utmarksressursene.
- Det kan bare gis tilskudd til veger som er godkjent etter den til enhver gjeldende forskrift om planlegging og godkjenning av veger til landbruksformål, eller etter plan- og bygningslovens bestemmelser.
- Vegene skal bygges i samsvar med gjeldende normaler for landbruksveger med byggebeskrivelse, fastsatt av Landbruksdepartementet 1. juni 2013 med endringer august 2016.
- Før anleggsarbeidet settes i gang skal det foreligge en byggeplan som kommunen har godkjent.
- Det er et krav at vegen blir vedlikeholdt til den standard som den ble opprinnelig bygd.
- Det kan settes vilkår for utbetaling av tilskudd til det enkelte tiltak, vilkårene må være i samsvar med tiltakenes formål.
  - Ved fellestiltak skal det foreligge en skriftlig avtale mellom deltakerne om fordeling av kostnader og ansvar i forbindelse med tiltakets gjennomføring, og evt. Vilkår som blir knyttet til senere oppfølging og vedlikehold.
- Det kan fastsettes søknadsfrist når det er hensiktsmessig ut fra prioritering av tilskudd.
- Utgifter til planlegging som står i rimelig forhold til kostnadene med tiltaket, kan inngå i tilskuddsgrunnlaget.
- Minst 10 % av tilskuddet holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent.

Behandling og prioritering av søknadene skal samtidig foregå ut fra forskriftens formål, jf. forskriftens § 1 som inneholder følgende:

«Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.»

Tilskuddsmidler innen ordningen prioriteres brukt til langsiktige investeringer innen infrastruktur fremfor driftstilskudd.

Informasjonskilder

Informasjon om planlegging, søknader om bygging, søknader om tilskudd og gjennomføring av bygging mv. er tilgjengelig på hos [Landbruksdirektoratet](#) og [Skogkurs](#).

Krav til søknaden

Søknad om tilskudd til vegbygging skal skrives på [skjema LDIR-903](#) utarbeidet av Landbruksdirektoratet.

Søknaden skal inneholde følgende:

Byggeplan

Byggeplan for skogsvegen skal godkjennes av kommunen og legges ved søknaden om tilskudd. Byggeplanen skal inneholde viktige detaljer for gjennomføring av prosjektet, byggekvalitet og kostnader. Krav til innholdet og detaljeringsgraden i byggeplanen vil variere med størrelsen og vanskelighetsgraden av prosjektet, jf. krav til byggeplan på skjema «[Søknad om tilskudd til vegbygging](#)».

En byggeplan skal blant annet inneholde arbeidsbeskrivelse, oppgave over planlagt tykkelse på bærelag og evt. forsterkingslag og avrettingslag, massekvalitet, massesortiment, stikkrenneplan og spesifisert kostnadsoverslag.

«Normaler for landbruksveger med byggebeskrivelse» fra Landbruks- og matdepartementet er å oppfatte som minimumskrav i de enkelte vegklassene, mens byggeplanen i tillegg skal ta hensyn til lokale forhold og byggeteknikk. Bruer skal inneholde nødvendige skisser og tegninger av brukar og bru og angi lengde og totalvekt den skal bygges for.

Byggeplan som ligger til grunn for søknaden om tilskudd bør være utarbeidet av vegplanlegger eller personer med tilsvarende kompetanse. Den skal kvalitetssikres av kommunen og inneholde følgende:

- **Senterlinje**
For nyanlegg: Stukket senterlinje i terrenget, dokumentert og inntegnet på kart.
For ombygginger: Stukket senterlinje kun der hvor vegen fraviker helt fra eksisterende trasé.
- **Detaljkart**
Kart med vegens beliggenhet på detaljkart i målestokk 1:10 000 eller større.
- **Lengdeprofil**
Lengdeprofil kan unntas fra byggeplanen for veger uten kritiske stigningsforhold. Med kritiske stigningsforhold menes stigninger nærmere maksimal tillatt stigning enn 2 %. På rette strekninger under 60 meter kan lengdeprofil unntas uavhengig av stigning.
- **Tverrprofiler for masseberegning**
For mindre anlegg kan det gjøres unntak fra denne bestemmelsen.
- **Arbeidsbeskrivelse**

Detaljert arbeidsbeskrivelse kan erstattes av generelt tverrprofil med angivelse av massekvaliteter og lagtykkelse for bærelag og evt. forsterkingslag og avrettingslag for hele vegen eller for de enkelte strekninger med lik oppbygging og byggemetode.

- **Stikkrenneplan**
Stikkrenneplanen skal angi plassering av stikkrenner, dimensjon og skråstilling på detaljkart.
- **Spesifisert kostnadsoverslag på grunnlag av mengdeoversikt**
Spesifisert kostnadsoverslag bør følge søknaden, jf. spesifikasjoner tilsvarende skjemaene «Anbud for utførelse av skogsveganlegg» og «Normalkontrakt for utførelse av skogsveganlegg». Kostnadsoverslag ut fra byggekostnad pr. løpemeter (l.m.) kan brukes der denne kostnaden kan fastsettes ut fra byggemetode, byggeplan med spesifisert mengde enheter og lokalt prisnivå.
- **Gjennomføring av bygging**
For gjennomføring av skogsvegprosjekter er det nødvendig med byggeledelse med oppfølging av prosjektet underveis. Person eller foretak som er ansvarlig for byggeledelse skal merkes av i søknaden, enten dette er vegplanlegger, foretak, formannen for veganlegget eller annen person.
- **Oversiktskart**
Kart i målestokk 1:50 000 med avmerket skogområde som veganlegget omfatter, hele nytteområdet, eldre veger i eller nær området, vegens startpunkt (merkes 0) og vegens endepunkt (merkes X), jf. også søknadsskjema LDIR-903 for detaljert inntegning.
- **Lønnsomhetsberegning**
Lønnsomhetsberegning skal minimum inneholde økonomisk resultat av vegbyggingen ut fra forventede inntekter av tømmer i vegens dekningsområde fratrukket driftsutgifter og vegkostnader. For lønnsomhetsberegning brukes enkelt regneark for lønnsomhet ved bygging og ombygging av skogsveganlegg på Skogsveg.no.
- **Godkjenning**
Godkjenning av søknad om bygging eller ombygging av skogsvegen skal foreligge før behandling av søknad om tilskudd, dersom vegen ikke er godkjent til den enhver tid gjeldende forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveger.
- **Stikkrenner**
Stikkrenner skal dimensjoneres etter nedbørs- og avrenningsforholdene ved minst 25–50 års flommen (Q 25 -50) i det aktuelle området. Minste tillatte indre diameter settes til 400 mm. Dette på bakgrunn av erfaringer knyttet til situasjoner med ekstreme nedbør i regionen. I risikoområder for løsmasseskred er det viktig å bruke kort avstand mellom stikkrenner, rør med tilstrekkelig dimensjoner og samtidig søke å opprettholde naturlige vannveger. Det kan unntaksvis tillates indre diameter ned til 300 mm i områder uten fare for skred, begrensede nedbørsfelt og med lav fare for skader som følge av flom og nedbør.
- **Byggestart**
Bygging av nye og ombygging av skogsveger skal normalt ikke være påbegynt før søknad om tilskudd er behandlet av kommunen. Kommunen kan i spesielle tilfeller gi forhåndsgodkjenning til igangsetting av byggearbeidene når søknad om tilskudd med byggeplan foreligger.

Andre forhold og forutsetninger for tildeling av tilskudd

Tiltak på deler av skogsveganlegg («flaskehals»)

Tiltak som ombygging av del av skogsveg, som heving av bæreevne over strekning, utbedring av kurve, avkjørsel, stigning, vegbredde, stikkrenne, bru mv. kan tildeles tilskudd dersom øvrig del av

veganlegget har tilfredsstillende standard og vedlikehold, og tiltaket for øvrig oppfyller formål med tilskudd til vegbygging.

Avkjøringslommer fra offentlig veg

Det kan gis tilskudd til avkjøringslommer fra offentlig veg der formålet er opplasting av tømmer. Med avkjøringslomme menes her avkjørsel med vendehammer, avkjørsel inn til rundkjøring eller envegs avkjørsel inn til og ut fra lunneplass. Avkjøringslommer bygges så både tømmer lunnes og tømmerbil laster tømmer i sikker avstand fra offentlig veg. For avkjøringslommer legges det vekt på at planleggingen skjer i samsvar med og er godkjent av vegmyndighet/vegeier.

Vegsaker og jordskifte

Vegsaker som avgjøres ved jordskifte prioriteres, hvis vegen utløser skogbruksaktivitet.

Bruk av vegplanlegger

Benyttes vegplanlegger til utarbeidelse av byggeplan økes tilskuddssatsen med 3 %. Benyttes sertifisert vegplanlegger (fra SKOGKURS) til oppfølging i byggeprosessen økes tilskuddssatsen med 3 %.

Dersom sertifisert vegplanlegger konkluderer med at prosjektet er ulønnsomt for skoginteressene i vegen, kan kostnaden for vegplanleggingen dekkes med inntil 75 % tilskudd.

Minimumskostnad

Minimumskostnad for søknad om tilskudd til bygging og tiltak på skogsbilveg settes til kr 100 000,-. I særlige tilfeller ved punktopprusting og avkjøringslommer fra offentlig veg kan dette fravikes.

Byggekostnader

Større «selvbyggerprosjekt» som blir gjennomført av skog-/vegeier, skal ha byggeplan og kostnadsoversikt utarbeidet av vegplanlegger. Anleggskostnad angitt av vegplanlegger er styrende i forhold til godkjent anleggskostnad i en tilskuddssøknad.

Maksimal byggekostnad som gir grunnlag for tilskudd settes til kr 1.500,- pr løpemeter veg, kostnad ut over dette gir ikke grunnlag for tilskudd.

Overordnede prosjektmidler til skogsvegformål

Kommunen gir Statsforvalter rett til å avsette inntil 10 % av tildelt ramme til formålet skogsveg årlig.

Midlene skal gå til kompetanseoppbygging omkring temaet skogsveg. Eksempel på tiltak er oppbygging av vegplanleggerkompetanse, tilstandsregistrering av skogsbilveger, samt organisering av fagdager innenfor temaet skogsveg på lokalt og regionalt nivå. Kommunen gir også Statsforvalter rett til å administrere midlene og koordinerer utbetalinger opp mot de instanser som skal godgjøres.

Frister for innsending av søknader

Frist for innsending av søknadene til kommunen det enkelte år er 1. november. Søknader sendt etter denne fristen behandles fortløpende dersom det fortsatt er tilskuddsmidler tilgjengelig.